

AJALUGU

ÕPPEAINE KIRJELDUS

Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooga. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igäüht. Õpetamine põhineb kontsentrisuse printsiibil, toetudes ajateljele ning lähtudes varemõpitud.

Lihtsustatud õppe puhul tuleb arvestada õpilaste arenguperioode, mis jagunevad järgmiselt: 1.–2. kl, 3.–5. kl, 6.–7. kl, 8.–9. kl. Selline jaotus, mis ei ühti kooliastmetega, tuleneb õpilaste arengu seaduspärasustest – muutustest õppijate kognitiivses arengus ning kõne ja isiksuse arengus.

Õppeaine eesmärgid on:

- tekitada huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa mineviku vastu;
- laiendada ainealaseid teadmisi;
- suunata aduma inimeste eluolu muutumist läbi aja;
- suunata mõistma aja kulgemise seaduspära;
- arendada lugemis- ja kirjutamisoskust;
- laiendada sõnavara;
- arendada oskust küsida vajadusel abi ja selgitusi;
- õpetada mõistma enda kui kodaniku rolli ühiskonnas ning oma õigusi ja kohustusi.

Õpetuse eesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 6) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 7) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloo osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta).

Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist.

6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele.

6. klass

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu;
- 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks;
- 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja;
- 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal;
- 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.

Teema: SISSEJUHATUS AINESSE

Õpitulemused:

Õpilane

- mõistab, et ajalugu on lugu erinevatest aegadest;
- mõistab, et ajatelg kujutab aja kulgemist ning oskab sellele märkida oma sünniaja ning käesoleva aasta
- näitab perepilte ja räägib oma pereliikmetest;

Õppesisu (õppija tegevused):

Mis on ajalugu? Ajalugu filmides, raamatutes, fotoalbumites, ümbruses. Jalutuskäik Võru linnas, Kääpa kiviaja asulakoht.

<ul style="list-style-type: none"> • nimetab oma lähisugulasi ja teab nende ameteid; • oskab nimetada seiku oma lapsepõlvest ja räägib oma kodust; • koostab oma pere sugupuu; • saab eluliste näidete varal aru mõistete "sugupuu", "põlvkond" ja "esivanemad" tähendusest; • peab oluliseks põlvkondade vahelisi sidemeid ja hindab teadmisi oma sugulaste kohta; • mõistab, et möödunud sündmused nii tema enda elus kui ka ümbritsevas maailmas ongi ajalugu. 	<p>Ajaarvamine, ajatelje joonistamine, sündmuste märkimine ajateljele</p> <p>Mida me minevikust mäletame? Lähedaste intervjuerimine</p> <p>Ühistöö koos õpetajaga: internetiotsing kodukoha ajaloo kohta.</p> <p>Suguvõsa ajalugu.</p> <p>Minu suguvõsa, perepiltide vaatamine ja esitlus. Sugupuu koostamine vanemate või õpetaja abiga.</p>
<p>Põhimõisted: Ajatelg; Jeesus Kristus, mõisted eKr ja pKr; aastakümme, -sada (sajand), -tuhat; perekond; põlvkond; sugupuu; esivanemad; sugulased ja hõimlased; ajalugu.</p>	

<p>Teema: MEENUTUSED KUI AJALOOALLIKAD</p>	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada sarnasusi ja erinevusi enda vanemate ning vanavanemate lapsepõlve vahel; • oskab nimetada sarnasusi ning erinevusi linna- ja maainimeste elus tänapäeval ja minevikus; • oskab võrrelda koolielu tänapäeval ja minevikus; 	<p>Õppesisu (õppija tegevused):</p> <p>Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal või linnas, oma vanemate ning vanavanemate lapse- ja nooruspõlve kohta info kogumine ja selle jagamine klassiga; ajateljele enda ja oma pereliikmete sünniaegade kandmine;</p> <p>Vanavanemate elu maal või linnas nende noorusajal, vanade fotode ühine uurimine ja nende üle arutlemine;</p> <p>Kool läbi aegade, intervjuerimine etteantud küsimuste abil.</p>

<ul style="list-style-type: none"> oskab võrrelda inimeste toitumis- ja riietumisvõimalusi minevikus ja tänapäeval. 	<p>Toit inimeste elus eri aegadel</p> <p>Eri ajastute inimeste rõivad</p>
<p>Põhimõisted: lapsepõlv, minevik, tänapäev</p>	

<p>Teema: KIRJALIKUD JA ESEMELISED AJALOOALLIKAD</p>	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> uurib ja iseloomustab mõnd vana eset ning võrdleb seda tänapäevasega; nimetab olulisemaid Eesti/kodukoha muuseume; teab, milleks on muuseumid vajalikud ja mida seal eksponeeritakse; nimetab ja eristab ajalooallikaid; teab, milleks arhiivid on vajalikud ja mida seal säilitatakse; nimetab kodukoha vanemaid hooneid/linnamägesid/kalmistuid; võrdleb tänapäevaseid ja vanu hooneid ning elamistingimusi; teab, et maapõuest võib leida esemeid, ehitisi ja säilmeid, mis annavad ajaloo kohta teavet; 	<p>Õppesisu (õppija tegevused):</p> <p>Vanad asjad jutustavad minevikust. Kaasa võetud esemete ühine uurimine, oluliste tunnuste väljatoomine, võrdlemine kaasaegsete analoogidega; arheoloogi töö tutvustamine piltide/videote abil.</p> <p>Muuseum</p> <p>Kirjalikud ajalooallikad, arhiiv</p> <p>Vanad ehitised jutustavad minevikust. Elamistingimuste võrdlemine: linn/maa, minevik/tänapäev, jõukamad/vaesemad;</p> <p>Rehetare. Eri ajastute hoonete võrdlemine, mõne kohaliku arhitektuurimälestise külastamine.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • oskab nimetada mõningaid eesti filme ja raamatuid, mis käsitlevad ajaloo sündmusi. • 	<p>Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues. Võimalusel mõne arheoloogiamälestise külastamine (vana kalmistu, asulakoht, kalme, linnamägi jne);</p> <p>Raamatud räägivad ajaloost. Eesti ajaloost kõnelevate raamatute tutvustamine. Filmid räägivad ajaloost. Mõne filmi või filmikatkendite vaatamine.</p>
<p>Põhimõisted: muuseum ja arhiiv; ajalooallikas; rehetare; arheoloog; kalmistu ja kalme; linnamägi.</p>	

<p>Teema: KODUKOHT LÄBI AEGADE</p>	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, millised leiud viitavad esmasele inimasustusele; • teab üldist inimeste eluolust eri ajastutel (elukoht, eluviis, tegevused); • oskab võrrelda tänapäevast ja vanavanemate lapsepõlveaegset kodukohta. 	<p>Õppesisu (õppija tegevused):</p> <p>Esimesed märgid inimasustusest Eesti aladel.</p> <p>Kodukoht muinasajal. Kääpa kiviaja asulakoht. Võrumaa muuseumi külastamine.</p> <p>Kodukoht keskajal. Google Street View' kasutamine erinevate Eesti ajalooliste objektide vaatlemiseks.</p>

Kodukoht vanavanemate lapsepõlves. Vanavanemate küsitlemine õpetaja antud ülesande alusel.

Eluolu kodukohas kaasajal. Kodukoha elanike tänapäevase ja mineviku eluolu (nt tegevusalad) võrdlemine piltide ja meenutuste alusel. Kodukohta kujutavate vanade fotode leidmine internetist (nt <https://ajapaik.ee/?page=1>); Kodukoha mälestiste kohta info otsimine <https://register.muinas.ee/>.

Põhimõisted:

jääaeg, muinasaeg, keskaeg, uusaeg, uusim aeg;
inimasustus.

7. klass

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 2) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- 4) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- 5) teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
- 6) teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

Kohustuslik aine maht kaks tundi nädalas.

Teema: MUINASAEG	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> ● joonistab ajatelje ning märgib sellele erinevad ajastud; ● kirjeldab lühidalt inimeste eluolu kiviajal; ● nimetab piltide abil esimesi koduloomi ja põllukultuure; ● selgitab põhjuseid, miks inimene loobus rändavast eluviisist; ● kirjeldab näidete varal, kuidas muutus tööriistade materjal ja kvaliteet metallide kasutuselevõtuga; ● kirjeldab näidete varal, kuidas looduslikud tingimused kujundasid muinasaja inimeste eluolu. 	<p>Õppesisu (õppija tegevused):</p> <p>Ajaarvamisest, ajatelje joonistamine tahvlile/vihikusse/töölehele; Kiviaeg, kiviaja ja tänapäeva inimese elu võrdlemine. Koopajoonste tegemine Tule kasutuselevõtt Karjakasvatuse ja põlluharimise algus Metallide kasutuselevõtt Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloomustus animafilmi vaatamine: "Välek Vibulane".</p>
<p>Põhimõisted: korilus, korilased ja kütid; tulekivi; metall ja sulam; tina, vask, pronks, raud.</p>	

Õppetegevus 9. klassis
<p>9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele.</p> <p>9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Kesksel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste</p>

lugemiskursi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt.

Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest

Oodatavad õpitulemused 9. kl lõpuks

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- 2) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 3) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 4) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 5) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 6) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 7) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 8) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 9) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 10) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

Kohustuslik aine maht üks tund nädalas.

Teema: Maailm kahe maailmasõja vahel

Õpitulemused:

Õpilane

- märgib ajateljele maailmasõdade vahelise aja;

Õppesisu (õppija tegevused):

Saksamaa pärast I maailmasõda
Kommunistlik Nõukogude Liit

<ul style="list-style-type: none"> • näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast I maailmasõda; • kirjeldab piltidele toetudes Saksamaa ja selle elanike olukorda pärast I maailmasõda; • kirjeldab lühidalt (abiga), kuidas Hitler võimule tuli; • kirjeldab piltidele toetudes eluolu Nõukogude Liidus; nimetab piltide abil Nõukogude Liidu valitsejaid (Lenin, Stalin). 	<p>Õpetaja temaatiline näitlikustatud jutustus on tunni kandvaks osaks, seda täiendab töö mõistete ja lihtsustatud tekstiga (sh näitlikustamine, sõnaseletused) ning kinnistavad erinevad suulised ja kirjalikud harjutused; ajatelje joonistamine tahvlile/vihikusse;</p>
<p>Põhimõisted: füürer, natsid, diktaator, koonduslaager, juudid, NSVL, kolhoos.</p>	

<p>Teema: EESTI VABADUSSÕDA</p>	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • märgib ajateljele Vabadussõja toimumise ja Tartu rahu sõlmimise aja; • näitab kaardil Vabadussõja käiku ja nimetab olulisemaid lahinguid; • nimetab piltide abil Vabadussõja-aegseid olulisemaid tegelasi; • kirjeldab lühidalt piltide ja kaardi abil sõda Landeswehriga; • selgitab lühidalt, miks oli võit Landeswehri üle eestlaste jaoks oluline (Võidupüha tähistamine); • kirjeldab, kuidas ja mis tingimustel lõppes Vabadussõda; 	<p>Õppesisu (õppija tegevused): Vabadussõja algus Eesti vabastamine Sõda Landeswehriga Vabadussõja lõpp ja Tartu rahu sõlmimine</p>

- kirjeldab, millal, kus ja kelle vahel sõlmiti Tartu rahu.

Põhimõisted: okupatsioon, Punaarmee, soomusrong, Landeswehr, Võidupüha, vaherahu.

Teema: EESTI VABARIIG 1918–1940

Õpitulemused:

Õpilane

- märgib ajateljele Eesti esimese iseseisvusaja,
- näitab kaardil Eestit ja nimetab tema tähtsamaid välispartnereid;
- nimetab piltide abil Eesti põllumajanduse ja tööstuse põhilisemat toodangut;
- nimetab piltide abil Eesti olulisemaid poliitika- ja kultuuritegelasi;

Õppesisu (õppija tegevused):

Asutav Kogu ja maareform

Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika

Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis

Põhimõisted: maareform, Asutav Kogu, põhiseadus, demokraatia, riigipööre, vapsid, talgud, majanduskriis.

Teema: EESTI KAOTAB ISESEISVUSE 1939–1940

Õpitulemused:

Õpilane

- märgib ajateljele MRP sõlmimise, Talvesõja alguse, Eesti okupeerimise ja juuniküüditamise aja;

Õppesisu (õppija tegevused):

Molotovi-Ribbentropi pakt

Nõukogude Venemaa tegevus naaberriikide suhtes pärast MRP-d

Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga

<ul style="list-style-type: none"> • näitab kaardil ja nimetab, kuidas Euroopa riigid MRP salaprotokollil alusel jaotati; • näitab Eesti kaardil Punaarmee baaside asukohti ja põhjendab abiga nende valikut; • kirjeldab abiga, kuidas Eesti kaotas iseseisvuse; • kirjeldab abiga, kuidas toimus juuniküüditamine; 	
Põhimõisted: pakt, salaprotokoll, okupatsioon, ENSV, küüditamine	

Teema: TEINE MAAILMASÕDA	
<p>Õpitulemused: Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • märgib ajateljele Teise maailmasõja toimumisaja; • näitab kaardil ja nimetab olulisemaid sõjas osalenud riike; • kirjeldab lühidalt piltidele toetudes Teise maailmasõja käiku ja selle tulemusi; • kirjeldab lühidalt piltide abil okupatsioonide aegset elu Eestis; • kirjeldab lühidalt eestlaste valikuid sõja ajal ja nimetab, kelle poolel sõditi; • kirjeldab lühidalt, kuidas sõda Eesti ja eestlaste jaoks lõppes; • kirjeldab, kuidas sõda mõjutas kodukohta; • näitab kaardil ja nimetab riike, kuhu eestlased sõja lõpus põgenesid. 	<p>Õppesisu (õppija tegevused):</p> <p>Teise maailmasõja käik Okupatsioonid ja sõjasündmused Eestis Sõjategevuse lõpp Eestis</p>
Põhimõisted: metsavennad, Eesti Legion Eesti Laskurkorpused, soomepoisid.	

Teema: MAAILMA PÄRAST TEIST MAAILMASÕDA	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • Märgib ajateljele Teise maailmasõja lõpu, Eesti taasiseseisvumise ja Nõukogude Liidu lagunemise; • näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast Teist maailmasõda; • kirjeldab lühidalt suurriikide vahelisi suhteid pärast Teist maailmasõda; • kirjeldab abiga, kuidas toimus märtsiküüditamine; • kirjeldab näidetele tuginedes elu Nõukogude Eestis; • kirjeldab piltidele toetudes Eesti taasiseseisvumisele viinud sündmusi (fosforiidisõda, öölaulupeod, Balti kett); • nimetab põhjusi ja sündmusi, miks NSVL kokku varises. 	<p>Õppesisu (õppija tegevused):</p> <p>Maailm pärast Teise maailmasõda, külm sõda Nõukogude Eesti Nõukogude Liidu kokkuvarisemine Eesti taasiseseisvumine</p>
<p>Põhimõisted: külm sõda, Balti kett, NATO, plaanimajandus, turumajandus</p>	

Teema:	
<p>Õpitulemused: Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, et tähtsaim seadus on põhiseadus, kus on kirjas inimeste õigused ja kohustused ning toob nende kohta näiteid; • nimetab Eesti riigi sümboleid; 	<p>Õppesisu (õppija tegevused):</p> <p>Põhiseadus ja Eesti riigi sümbolid Riigikogu, riigikogu külastus, riigipea, valitsus Kohalik omavalitsus Korrakaitse Riigikaitse</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● nimetab võimul olevat presidenti ja peaministrit; ● nimetab piltide abil kõiki Eesti presidentide; ● nimetab erakondi; ● nimetab linnapead/vallavanemat; ● nimetab ameteid, kes tagavad riigi siseturvalisust (politsei, päästeamet, kiirabi) ja kirjeldab lühidalt nende ülesandeid; ● oskab vajadusel abi kutsuda (112); ● kirjeldab lühidalt kaitseväge ja kaitsejõude ülesandeid ja teab nende erinevust; ● teab, millega tegelevad kohtud; ● teab, mis on kohtuniku, prokuröri ja advokaadi roll kohtuistungil; ● nimetab olulisemaid rahvusvahelisi organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ja teab nende sümboleid. 	<p>Kohus, kolmeastmeline kohtusüsteem, tartu maakohtu Võru kohtumaja külastus Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid (Euroopa Liit, NATO)</p>
<p>Põhimõisted: riigi sümbol, riigikogu, valitsus, peaminister ja ministrid, riigieelarve, riigipea, presiden, partei ehk erakond, vallavolikogu/linnavolikogu, vallavanem/linnapea, vallavalitsus/linnaalitsus, kohtunik, prokurör, advokaat, ÜRO, NATO ja EL.</p>	